

DR. F. ZBAŠNIK:

Zlat.

VIII.

Peter na visoki šoli.

ujši časi kakor kdaj poprej so se začeli za Petra tedaj, ko je po odlično končanih študijah na srednji šoli prišel v veliko, tuje mesto na vseučilišče. Prinesel je s seboj le malo denarja, skromen prihranek pač od tega, kar si je bil prislužil s poučevanjem. Že na dolgem potovanju je precej potrošil. Ker si je bil napravil tudi še nekaj obleke, preden je šel od doma, je umevno, da mu ni kdo ve kaj ostalo. Mati mu od svoje borne vdovnine tudi ni mogla nič dati, ker je zaradi vedno večje draginje od leta do leta teže izhajala in ji je celo sami prav hodilo, če ji je on kdaj kaj odstopil od svojega zaslužka. Razmere v tujem mestu so bile pa tudi precej drugačne, kakor si jih je mislil. Upal je, da dobi kmalu kaj zaslužka, toda ta nada se mu ni hotela izpolniti. Mnogo je bilo visokošolcev, ki so se preživljali s poučevanjem. Dobili pa so instrukcije po navadi samo oni, ki jih je kdo priporočil tej ali oni rodovini, ki je potrebovala le domačega učitelja. Takega prijateljskega človeka pa Peter v tujini ni imel. Začelo se je torej kmalu stradanje. Ne enkrat, neštetokrat je bil tako lačen, da se je od onemoglosti opotekal po cesti. Prirodno torej, da se ga je lotevala pogostoma malodušnost, lotevala izkušnjava, da bi se za vselej otresel misli na doktorski klobuk in da bi porabil botrov dar za kaj nujnejšega. Često, ko je blodil lačen okrog ali pa se tiščal doma v svojem kotu, je bil že na pol odločen, da ga izda za potrebno hrano. Toda ko je hotel izvršiti svoj sklep, so mu nenadoma prišle zopet druge misli, in rekel si je: »Ako zlat izmenjam, za koliko časa pa bom rešen nadlog? Za nekoliko dni samo, potem pa ne bom imel ničesar več, niti nade ne na lepšo bodočnost!« In kakor bi ga bila nova moč prešinila, je vzkliknil: »Ne, če je bil moj boter tako trden, da ga ni izmenjal, moram biti tem bolj trden jaz, ki sem vendar Peter — skala! Da, tudi svojemu patronu ne smem delati nečasti! Nepremakljiv in neomajljiv kakor skala hočem biti v svojih sklepih! Nikdar, nikdar ne porabim tega zlata za kaj drugega, kakor za kar mi je bil dan!«

Tako in podobno je večkrat krotil in vzpodbujal k stanovitnosti samega sebe...

A kakor je njegovega patrona premotil izkušnjavec, da je zatajil nekoč svojega učenika in Zveličarja, tako bi bil tudi on nekega dne skoro pozabil na vse svoje obljube in prisege. In to v času, ko mu je šlo že bolje, ko je imel že toliko zaslužka, da je za silo izhajal in si vsak dan privoščil vsaj gorko kosilo.

Po dolgi, kruti zimi se je nenadoma prismehljala topla pomlad. Skoro do konca aprila so pihale tisto leto severne sape. Ponoči je še vedno pomrzovalo, čez dan pa se je često vsul hladen dež, ki so se mu zdaj in zdaj pridružile snežinke ali pa ledena zrna sodrge, da človek res že ni vedel, v katerem letnem času živi. Ko pa se je približal maj, se je vreme na mah izpremenilo. Močan jug je potegnil sem od morja. Prihrumel je kakor mlad junak in začel poditi pred sabo čemerno starko zimo in z njo neprijazne sive oblake. Posijalo je solnce, zagostoleli so veseli ptičji zbori, drevje se je kar čez noč odelo v mlado zelenje, povsod je klilo in brstelo, da so začudeno strmele oči in vsa srca iznova oživila...

Prvi majnik je prišel tisto leto na nedeljo. Gruča študentov, z njo Peter, je privršela iz pohlevne predmestne gostilnice. Mladi gospodje so bili baš kar použili svoje skromno kosilce. Bili so sami sloki, suhljati fantje, ki se jim je čitalo že na obrazu, da ne živijo v izobilju. Gotovo tudi danes niso bili kdo ve kaj siti, a vendar jim je veselje in zadovoljstvo kar žarelo iz oči. Željno so vdihavali vase sveži, topli zrak in zamaknjeni so zrli proti jasnemu nebu, ki je bilo čisto in modro, da se je zdelo, kakor bi se bilo od nekod s solnčnega juga preselilo semkaj v severne kraje — kdo ve, če ne samo za kratek čas, za kratke ure le! — In nenadoma je prekipelo v srcu enega izmed mladeničev in vzklíknil je vzhičeno: »Prijetelji, danes je 1. maj! Še nikdar ni bil morda tako krasen, kakor je danes! Na tisoče ljudi se je že odpeljalo iz mesta in na tisoče se jih še odpelje — dajmo, izletimo še mi kam!«

Z burnim odobravanjem je bil pozdravljen ta predlog! Tudi Peter je bil med tistimi, ki so se navduševali zanj. Tudi njegovo srce je zavriskalo in zakoprnelo v zlati božji dan, tudi njega se je polastilo nepremagljivo hrepenenje, da bi pustil za kratek čas mesto za sabo in pohitel v prerojeno naravo — tja, kjer so že zelenele trate, cvetle hruške in jabolane, kjer so žuboreli studenci in peli svoje pomladne pesmi ščinkavci in sinice, penice in rumenokljuni kosi... Sladko domotožje mu je polnilo prsi. Želel si je tja med travnike in polje — tja, kjer je bil svet tako podoben njegovemu rojstnemu kraju, tja, kjer ni bilo samo pustega zidovja, tja, kjer so kakor ljubke golobice čepele bele hišice sredi svežega zelenja...

Neka čudna lahkomiselnost ga je bila popolnoma prevzela. Po navadi mu je bilo žal za vsak trenutek, ki bi ga ne bil porabil za učenje — zdaj ni mislil čisto nič na to in tudi vprašal se ni — on, ki je bil sicer tako preudaren, če ima sploh toliko denarja v žepu, da bi se lahko udeležil izleta. Trenutno mu je pač šinilo skozi možgane: »Saj ne moreš!« A takoj se je tudi potolažil in si rekel: »Za vse slučaje imaš vendar zlat s sabo!« Da, tisti trenutek je bil tako ves v oblasti neke nepoznane sile, da je na vse pozabil — pozabil na besede svojega ljubega botra, pozabil na vse svoje dobre sklepe, na vsa načela, ki se je doslej ravnal po njih... Premagalo ga je popolnoma tisto čudno koprnenje po zlati svobodi, ki se loteva spomladi pač vsakega živega bitja — enega z manjšo, drugega z večjo močjo.

Ven, ven je hotel, tja, kjer se na široko odpira svet, kjer se ne zadeva pogled vsak trenutek ob kamenite trdnjave, tja, kjer bi se mogel nasrkati po mili volji dehtečega vonja, kjer bi se vsaj enkrat otresel vsakdanjih skrbi, kjer bi se lahko enkrat od srca naveselil v veseli družbi...

Vsi so bili takoj pripravljeni, da se udeleže izleta, samo enemu iz družbe je zastala noga, ko so drugi nastopili pot proti kolodvoru. »Kaj ste vi že dobili denar?« je vprašal.

»Kaj šel!« mu je odvrnil eden tovarišev. »Prvi maj je prišel letos prav za prav jako nerodno. Vsaj zame! Ker v nedeljo ne poučujem, bi bil moral dobiti denar že včeraj, a tako točni naši plačniki niso. Vesel bom, če dobim jutri ali pojutrišnjem svoj zaslužek. Toda jaz sem bil na to pripravljen in sem zaradi tega že pred petimi dnevi zastavil svojo zimsko suknjo!«

»Jaz sem pa zastavil kopico knjig!« je pojasnjeval drugi in se glasno zasmel.

»In jaz uro, ki mi jo je podaril birmanski boter!« je dodal tretji.

Petra je zazebló, ko je vse to slišal. Nenadoma se je streznil in zavedel, kaj bi bil skoro storil. Nikdar se še ni bilo zgodilo, da bi bil on kaj zastavil. Smatral je to za nekaj sramotnega in rajši bi bil omagal na cesti od lakote, kakor da bi bil kaj nesel v zastavljalnico ali pa h kakemu židu, ki je za oderuške obresti posojeval denar lahko-miselnim ljudem. Toda ali ni bilo to še vse grše, kar bi bil zdaj skoro zagrešil? Njegovi tovariši so zastavljene stvari lahko zopet rešili, on

pa bi bil dragi spomin zaveseljačil in zapravlil, ne da bi mu bilo mo-goče dobiti ga še kdaj nazaj.

Zardel je sam pred sabo od sramu. Obrnil se je proti tovarišu, ki očitvidno ni imel denarja, hoteč videti, kaj on stori. Nedvomno je tudi njega gnalo hrepenenje, nedvomno bi se bil šel tudi on rad veselit solnčnega dneva, zakaj s tresočim glasom je vprašal: »Prijetelji, ali mi more kdo kaj posoditi do jutri?« Ko pa so mu drug za drugim odgovorili, da ne, je žalosten izjavil: »Potem jaz ne morem z vami! Pa dobro se zabavajte!«

Petru se je tovariš smilil. Tudi če bi sam dovolj imel, bi se zdaj pridružil njemu in ne drugim. In še on je zaklical za odhajajočimi tovariši: »Prijatelji, tudi jaz nimam zadosti! Na snidenje jutri!«

Oni so se hoteli nekaj norčevati, a Peter se ni zmenil za njih zbadanje. Vprašal je prijatelja, ki je bil ostal sam z njim: »Ali res nič nimaš?«

»Suh sem kakor poper, če veš, kaj se to pravi.«

»Kaj bi ne vedel! Kolikrat sem že bil!« se je zasmeljal Peter.

»In zdaj? Kakor je videti, imaš vendar le nekaj!«

»Toliko ne, da bi zadostovalo za izlet. Pač pa greva lahko v kavarno in popijeva vsak svojo čašo limonade ali malinovca ali tudi kave, če hočeš! Ker je baš 1. maj, si smeva že kaj privoščiti! Pojdi z mano!«

»Prav rad, prijatelj! In lahko se zaneseš, da ti tega ne pozabim!«

In šla sta. Preživela sta v prijateljskem razgovoru nekaj prav prijetnih ur. Potem pa je Peter plačal in se vzdignil.

»In kam zdaj?« ga vpraša prijatelj.

»Domov, k svojim knjigam! Karkoli se še danes naučim, bo čist dobiček! Zakaj če bi bil šel z onimi, bi bil ves čas izgubljen. Zavest, da si storil svojo dolžnost, je pa tudi nekaj vredna!«

»Res je! Zato hočem storiti tudi jaz tako!«

Segla sta si v roke in se napotila vsak proti svojemu stanovanju.

Pesem o solncu.

Prvi žarki prek neba,
v senco svetle lise,
vroč poljub nam solnce da,
zemlja prebudi se.

Zlato solnce!

Morje čistega zlata
prek sveta se lije,
vsakomur gre do srca,
vsakogar umije.

Zlato solnce!

Ves dan solnce, vir moči,
toči iz neba se,
kupo polno si naliž,
bo za mrke čase.

Zlato solnce!

Temne sence prek neba,
dan slovo že jemlje,
vroč poljub nam solnce da,
zemlja sladko dremlje.

Zlato solnce!

Danilo Gorinšek.